

K VÝROČÍ NEDOŽITÝCH PĚTASEMDESÁTIN ARCHIVÁŘE A HISTORIKA ANTONÍNA VERBÍKA

Okrouhlé výročí narození osobnosti z oborů archivnictví a historie, spoluorganizátora archivní služby od konce padesátých let do počátku let sedmdesátých dvacátého století, vysokoškolského učitele, redaktora, odborného spisovatele a publicisty, je jistě příležitostí k zamyšlení nejen nad životem a prací takového člověka, ale i nad postoji, možnostmi a prostředím, v němž žil a působil. Pokoušíme se o obraz jeho působení teprve po více než dvaceti letech od smrti PhDr. Antonína Verbíka, CSc. (1934–1986), kdy je takřka zapomenut.

Antonín Verbík se narodil dne 18. ledna 1934 v obci Velehrad u Uherského Hradiště čp. 149 v rodině malého zemědělce a povozníka. Otec Verbík (1908–1967) ve Velehradě v dospělosti vlastnil venkovskou usedlost a hospodařil na vlastní půdě. K ní si připachtovával půdu další. Pečlivě se staral i o svůj vinohrad. V meziválečné době a v období 1945 až 1948 byl členem lidové strany. Jako její zástupce pracoval v místním národním výboru a nakonec i v tak zvaném Místním akčním výboru Národní fronty ve Velehradě. Z lidové strany pak vystoupil. V roce 1950 se stal družstevním zemědělcem. Měl být dokonce členem jeho představenstva a závozníkem v dopravě pro potřeby živočišné výroby. Jeho žena Marie rozená Lancouchová (1907–2004) pečovala o domácnost, hospodařila s mužem a po roce 1950 příležitostně pracovala v zemědělském družstvu. Také ona vstoupila do lidové strany a po celý život byla aktivní křesťanka.

Antonín Verbík navštěvoval v rodišti od 1. září 1940 do června 1944 obecnou školu. Ve školním roce 1944/1945 docházel na měšťanku (hlavní školu) do nedalekého Starého Města u Uherského Hradiště, v době německé okupace bylo totiž uherskohradištské státní reálné gymnázium uzavřeno. Avšak již dne 1. září 1945 přestoupil do druhého ročníku na tomto gymnáziu. Tam studium ukončil složením maturitní zkoušky dne 18. června 1952.

Za dalším vzděláním odešel Verbík do Brna. Od října 1952 studoval kombinaci archivní studium – dějepis na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. V listopadu 1955 byl vyznamenán na celouniverzitní schůzi Revolučního odborového hnutí jako vzorný student, v únoru 1956 přednášel

na studentské vědecké konferenci na fakultě, přispíval i do časopisu *Folia diplomatica* sloužícího studijním potřebám posluchačů archivnictví. Zúčastnil se rovněž několika odborných brigád a praxí: od ledna 1953 do září 1956 v tehdejších státních, městských a zemědělsko-lesnických archivech na Moravě. Za studií ho ovlivnili především profesor PhDr. Jindřich Šebánek, DrSc. (1900–1977), zakladatel brněnské diplomatické školy, a pozdější profesorka PhDr. Šáša Dušková, DrSc. (1915–2000), kteří ho dobře připravili na dráhu archiváře a historika.

Od počátku ledna 1957 do konce června 1972 Antonín Verbík postupně pracoval v archivních působištích na šesti místech českých zemí, a to jako občanský či správní zaměstnanec ministerstva vnitra, pod něž archivy organizačně patřily a patří. Dráhu archiváře zahájil v době budování sítě archivů jako praktikant a mladší archivní pracovník v tehdejší Státní archiv Telč podléhajícímu Krajské správě ministerstva vnitra (MV) v Jihlavě. Bylo to ještě před závěrem studií na vysoké škole, jež ukončil dne 29. června 1957. Tomu předcházela již dne 26. dubna 1957 obhajoba diplomové práce s názvem *Městské peněžní hospodaření v Brně a ve Znojmě v 15. století* a státní závěrečná zkouška ze tří předmětů. Měl splněnu i vojenskou povinnost. Na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity byl totiž zařazen do vojenské přípravy pořádané vojenskou katedrou školy od 1. října 1952 až do 30. srpna 1956. Nakonec byl velitelem rádiové čety (1956), později byl povýšen na podporučíka (1959) a ještě později nadporučíka (1970) v záloze.

V období od 1. dubna 1958 do 28. února 1959 byl Antonín Verbík převeden do skupiny správních zaměstnanců na systemizované funkční místo referenta pro státní archiv a archivy národních výborů stejné Krajské správy MV v Jihlavě. Mladý archivář se zasloužil o budování archivů národních výborů v tehdejších jihlavském kraji, pomáhal jim z titulu své funkce v organizačních a materiálně-technických záležitostech, zprostředkovával a zjednodušoval jednání na úřadech či svoz archiválií z obcí. Rozvíjel se přitom jeho organizační talent.

V době od 1. března 1959 do 31. března 1960 promováný historik Antonín Verbík pokračoval ve své profesní dráze jako starší referent pro speciální archivy v prvním oddělení Archivní správy MV v Praze. Dne 30. května 1959 sice žádal nadřízené o přemístění na místo odborného

pracovníka prvního oddělení tehdejšího Státního archivu v Uherském Hradišti, ale nebylo mu vyhověno. V Praze na místě s předepsaným úplným středoškolským vzděláním hlavně takzvaně metodicky dohlížel na nově se tvořící archivní instituce, jež později dostaly statut zvláštních archivů, a věnoval se organizačním otázkám zemědělsko-lesnických a církevních archivů. Odtud po vzájemné dohodě odešel do jižních Čech. Od 1. dubna 1960 převzal místo městského archiváře v Českých Budějovicích. Po sloučení tamního městského a okresního archivu vedl od 1. července 1960 tehdejší nově vytvořený okresní archiv, jenž spadal pod Okresní národní výbor v Českých Budějovicích, jehož zaměstnancem se také stal. Tam byl Verbík nadřízeným mimo jiné promovaného historika Miloslava Vlka, pozdějšího kněze a kardinála.

Na nám neznámém místě se Antonín Verbík v listopadu 1960 oženil s Věrou Hrnčárkovou, narozenou v roce 1938 ve Velehradě, dcerou úředníka tehdejších Státních lesů v Buchlovicích. Na jih Čech ho následovat nechtěla a již po sedmi měsících bylo jejich bezdětné manželství v květnu 1961 rozvedeno.

Promovaný historik Antonín Verbík vedl tehdejší Okresní archiv (dnes Státní okresní archiv) v Českých Budějovicích jen do 14. října 1962. I tak se zasloužil například o zpřístupnění několika významných fondů. V roce 1961 uspořádal fond Standesamt České Budějovice 1939–1945 a napsal k němu inventář, v roce 1962 inventarizoval fond Archiv města Hluboká nad Vltavou. Podřízené zapojil do soutěže o získání titulu Kolektiv vzorné práce a vedl takzvanou závodní školu práce. Po jeho odchodu byl vedením instituce pověřen Miloslav Vlk.

Verbíkovo působení v českobudějovickém archivu hodnotili jeho nadřízení jako úspěšné a mladého přednostu převedli do funkce vedoucího tehdejšího Státního archivu (dnes Státní oblastní archiv) v Třeboni u Jindřichova Hradce, a to od 15. října 1962. Byl tedy znovu správním zaměstnancem Krajské správy MV. Ani tam nadřízené nezklamal: měl vykazovat dobré pracovní výsledky a i tento archiv „zkonsolidovat“. V roce 1963 uspořádal fond Revírní báňský úřad 1850–1943 a v roce 1965 fond Státní oblastní archiv v Třeboni 1948–1960 (vlastní registratura) a napsal k nim inventáře.

V životě a práci Antonína Verbíka začalo hrát významnou roli znovu Brno. Byl totiž povolán – podle dobové „vnitřáček“ terminologie: „přemístěn kádrovým rozkazem“ – na Moravu do Brna, kde v šestiletém, tedy opět poměrně krátkém období od 1. července 1966 do 30. června 1972, zastával funkci ředitele tehdejšího

Státního archivu (později Státního oblastního archivu, dnešního Moravského zemského archivu) na Žerotínově náměstí č. 3–5 (dnes přesídlil do CampusSquare centra na Palachově náměstí č. 1 v Brně-Bohunicích) po předčasně zesnulém PhDr. Jiřím Radimském (1919–1965). Promovaný historik Verbík byl jedním z nejmladších ředitelů této instituce. Sestavoval pracovní plány a staral se o jejich plnění, usiloval o dodržování předepsaných metodických směrnic a o co nejkvalitnější odborné zpracování archivního materiálu. Archiv řídil po odborné i administrativně-hospodářské stránce na patřičné úrovni, vyvíjel všestranné a uznávané aktivity, za což byl nadřízenými nejen chválen, ale i odměňován.

Na počátku působení na místě vedoucího archiváře v Brně se Antonín Verbík v Hluboké nad Vltavou dne 27. srpna 1966 oženil s Annou Dědičovou z Purkarce u Českých Budějovic. Novomanželé se trvale usadili v Brně, žili v tehdejší Hakenově (dnes Ibsenově) ulici č. 6 v tehdy dokončeném sídlišti Lesná a spolu vychovávali dceru Olgu. Ve zkráceném rigorózním řízení na Filozofické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně (dříve a dnes Masarykovy) obhájil dne 19. května 1967 promovány historik Verbík rigorózní práci ke starším dějinám města Znojma s názvem *Městské peněžní hospodaření v Brně a ve Znojmě v 15. století*, navazující na stejnojmennou práci diplomovou, k níž připojil exkurs *Znojenské knihy počtů v 15. století*. K tomu tehdy úspěšně složil rigorózní zkoušku. Dne 1. července 1967 byl promován akademickým titulem doktor filozofie (PhDr., ve vědním oboru pomocné vědy historické). Na tehdejší katedře historie a archivnictví stejné školy v letech 1968 až 1972 externě přednášel předmět s názvem *Formy zpracování archivního materiálu* ve čtvrtém ročníku studia archivnictví v rozsahu dvě hodiny týdně v letním semestru.

Přišel rok osmašedesátý. Také ředitel PhDr. Antonín Verbík byl postaven do situací, jež až dosud nepoznal. Přízeň nadřízených neztratil a pracovní existenci si udržel. Porážka Pražského jara, počátek normalizace, výsledky prověrek a vyhazování lidí ze zaměstnání však přispěly k jeho rozhodnutí, že z brněnského archivu odejde a že již nikdy nebude vést žádný pracovní kolektiv.

V době svého působení v brněnském archivu se Antonín Verbík seznámil s cenným fondem tak zvané Moravské hospodářské společnosti (G 82), čili K. k. mährisch-schlesische Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde in Brünn (C. k. moravsko-slezské společnosti pro zvelebení orby, přírodovědnosti a vlastivědy v Brně), důležité poloúřední, pološlechtické a německo-české korporace. Pečlivě

ho prostudoval a rozhodl se, že obrátí svůj zájem na staré hospodářské, neboli zemědělské spolky. Proto také sepsal a vydal několik studií ke vzniku a vývoji Společnosti, k počátkům zemědělské osvěty, školství a agrární ideologie. Tuto činnost dovršil napsáním a obhájením kandidátské disertační práce s názvem *Počátky zemědělských spolků na Moravě* (1975). Jeho školitelem byl docent PhDr. Jurij Křížek, DrSc., z tehdejšího Ústavu československých a světových dějin Československé akademie věd (ČSAV) v Praze. Po obhajobě práce tamtéž dne 14. prosince PhDr. Verbík získal od kolegia historie ČSAV dne 16. února 1977 vědeckou hodnost kandidáta historických věd. To však již v brněnském archivu dávno nepůsobil. Z archivní služby odešel na vlastní žádost dohodou ke 30. červnu 1972 a přešel do brněnské pobočky Ústavu. Tam se rozhodl naplnit a skutečně naplnil svůj zájem o vědeckou práci.

Pobočka tehdejšího Ústavu československých a světových dějin ČSAV (dnes Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i.) sídlila zprvu na dnešním Moravském náměstí č. 9 v Brně, potom na Mendlově náměstí č. 1, později na Mendlově náměstí č. 1a (dnes je umístěna v ulici Veveří č. 97). Dne 1. července 1972 nastoupil do pobočky na základě konkursního řízení a se souhlasem tehdejšího pražského ředitele profesora PhDr. Oldřicha Říhy, DrSc. (1911–1974), jako samostatný odborný pracovník v oddělení novějších československých dějin PhDr. Antonín Verbík. Působil nejprve pět měsíců, čili do 30. listopadu 1972 v pražském ústavu, poněvadž pobočka místo prozatím neměla. Od roku 1976 další písemnosti pracovního povahy spolupodepisoval profesor PhDr. Ing. Jaroslav Purš, DrSc. (1922–1997), nový ředitel Ústavu. Od 1. května 1976 byl PhDr. Verbík samostatným odborným pracovníkem specialistou v oddělení nejnovějších československých dějin. Těšil se přízni nadřízených. Po obhájení kandidátské disertace byl od března 1977 vědeckým pracovníkem a od října 1979 samostatným vědeckým pracovníkem v několika kvalifikačních stupních. Uzavíral pracovní smlouvy na dobu určitou na čtyři nebo pět let, jak tehdy bylo v ČSAV zvykem. Z pracovního a ekonomického hlediska byl vzhledem k dobové situaci slušně zabezpečen.

K publikacím Antonína Verbíka je třeba říci, že ačkoliv začal uveřejňovat své příspěvky od konce padesátých let, rozsáhlou publikační činnost v několika směrech rozvinul teprve od počátku let sedmdesátých. Pokaždé byla doložením zvládnuté heuristiky, píle a pečlivosti autora a pokaždé se v ní projevila jeho praxe archiváře, znalost pramenů, schopnost jejich analýzy a vědecké kritiky a pak i potřebného

zobecnění. Verbíkův odborný zájem byl široký: začal pracemi z tematikou feudalismu a končil studii a monografiemi zachycujícími socialistické období dějin tehdejšího Československa. Je velická škoda, že místo dalších počinů z oblasti dějin zemědělství na Moravě se postupně těžiště jeho vědecké práce bohužel přesunulo jinam: k vyžádanému a hektickému studiu a zpracování takzvaných aktuálních problémů nejnovějších československých dějin. Zaměstnavatel si přál, aby sbíral podklady a publikoval články a studie zejména o hospodářském vývoji republiky po roce 1945, o socialistické přestavbě průmyslu po únoru 1948. Některé zpracoval v celostátním obrysu, jiné z regionálního pohledu; všechny byly poznamenány marxistickou dialekticko-materialistickou metodou, takřka všechny trpí jednostranností či malou objektivitou. Počet samostatných prací, studií, článků, recenzí a zpráv jde do několika desítek. Rozsáhlý výčet jeho celoživotní publikační činnosti, jejíž podstatná část vycházela pochopitelně z pracovních povinností, avšak nejenom z nich, uvést pro nedostatek místa nemůžeme. Bibliografii tvoří nejméně 215 položek: dvanáct monografií tištěných a netištěných (1970–1986, z toho sedmkrát byl spoluautor), sedmáct edic (1971–1982, z toho třináctkrát byl spoluautor; vynikají černé neboli krevní knihy a *Kronika rodiny Fuksovy*), deset sborníků redigovaných a výročních zpráv (1969–1986/88, z toho třikrát ve spolupráci s dalšími editory), dvaasedmdesát studií a článků ve sbornících a v časopisech či novinových článků (1958–1986/88, z toho jedenáctkrát byl spoluautor), sto čtyři recenze, zprávy a vzpomínkové stati (1969–1986) a konečně práce odevzdané do tisku (přibližně 700 stran strojopisu).

Posoudíme podrobnosti o společenských a politických aktivitách Antonína Verbíka i o vědecké a organizační činnosti. Dne 25. února 1949 vstoupil do skupiny Československého svazu mládeže (ČSM) ve Velehradě, v níž v letech 1950 až 1952 zastával funkce místopředsedy a jednatele. V letech 1951 a 1952 byl i členem místního Akčního výboru Národní fronty. Pracoval též v Osvětové besedě a na akcích vyhlašovaných místním národním výborem, získával členy do Svazu československo-sovětského přátelství, v němž sám od 20. listopadu 1951 byl. Brzy po příchodu na brněnskou fakultu se stal členem Revolučního odborového hnutí, a to od 1. ledna 1953, a byl ročníkovým důvěrníkem této organizace. Ve druhém ročníku převzal funkci svazáckého vedoucího studijní skupiny ČSM historiků, později člena ročníkového výboru Svazu. Jako člen tohoto výboru byl za studia třetího ročníku referentem studijním, v následu-

jícím roce organizačně-evidenčním. V této době pracoval měsíc jako brigádník na stavbě přehrady Kružberk i na několika zemědělských brigádách organizovaných školou. Již v roce 1955 ho navrhla stranická skupina na brněnské Filozofické fakultě za kandidáta KSČ. Skupina ho také přijala dne 23. května 1956.

Po příchodu na Krajskou správu MV v Jihlavě tam Antonín Verbík vedl lektorskou skupinu samostatně studujících politickou ekonomikou (1957–1958) a večerní školu politické ekonomie (1958–1959). Po dvouleté kandidátské lhůtě ho dne 29. května 1958 přijali za řádného člena účastníci schůze druhé útvarové organizace KSČ při Správě. V jižních Čechách pracoval ve funkcích výboru základní či závodní organizace KSČ v tehdejší Státním archivu v Třeboni a stal se členem a nakonec vedoucím lektorské skupiny pro zpracování regionálních dějin KSČ a dělnického hnutí při Okresním výboru KSČ v Jindřichově Hradci. V Českých Budějovicích přijal od roku 1962 členství v krajské skupině spolupracovníků takzvaného Ústavu dějin KSČ, v níž vedl sekci pro zpracování dějin závodů. Předsedal také sekci společenských věd ve Společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí. Ze všeho uvedeného je patrné, že Verbík zastával nejrůznější funkce spíše „na úseku politické propagandy“ než politické. K tomu již v roce 1961 absolvoval nám dnes zcela neprůhledný kurs dějin KSČ na tehdejší Vysoké škole stranické Ústředního výboru KSČ v Praze.

PhDr. Antonín Verbík absolvoval ve dnech 16. až 20. listopadu 1970 politické školení, „seminář pro lektory a propagandisty k 2. tématu vnitrostranické výchovy“, v tehdejší Oblastní škole KSČ v ulici Hlinky č. 156 v Brně. Začal pracovat jako lektor dějin KSČ Domu politické výchovy při Městském výboru KSČ v Brně. Potom předsedal i základní organizaci KSČ na brněnském pracovišti Ústavu československých a světových dějin ČSAV. Za tuto „politicko-propagandistickou“ a lektorskou činnost měl obdržet v nám neznámé době Pamětní medaili Klementa Gottwalda.

Vědecká a organizační činnost byla zaměstnavateli požadována a odpovídala také mnohostranným zájmům Antonína Verbíka. Například předsedal od roku 1964 krajské archivní radě v tehdejší Jihočeském kraji a v roce 1965 se stal členem ústřední skartační komise při Archivní správě MV v Praze. Byl rovněž členem aktivu Městského národního výboru v Třeboni. Na svém zasedání ho dne 30. září 1970 jmenovalo vědecké kolegium historie ČSAV za člena Komise pro vydávání novověkých historických pramenů stejného kolegia a Akademie. Od prosince 1971 je připomínán jako člen muzejní rady tehdejšího

Muzea dělnického hnutí Brněnska v Brně, dále jako člen redakční rady Sborníku archivních prací či krajské Komise pro dějiny závodů a Komise pro dějiny závodů ČSSR. Nemálo usílí musel věnovat funkci tajemníka československé části (smíšené) Komise historiků ČSSR – PLR [Polská lidová republika] při vědeckém kolegiu historie ČSAV a práci ve výborech Muzejní a vlastivědné společnosti a Matice moravské v Brně. Až do roku 1979 působil v redakční radě sborníku Jižní Morava. Dále byl jmenován členem redakčních rad periodik Vlastivědný věstník moravský a Slovákko, k tomu i Vlastivědy moravské, či edičních rad nakladatelství Blok v Brně a Slovákého muzea v Uherském Hradišti. Dík tomu se podílel na výběru monografií, studií a materiálů určených k tisku. Je však třeba říci, že podporoval vydávání příspěvků o starší historii. Jedním z vrcholů jeho vědecko-organizační práce se stalo založení Moravského historického sborníku (1986).

Položme si nesnadnou otázku, jaký byl vlastně PhDr. Antonín Verbík člověk. Některé jeho vlastnosti naznačili zpracovatelé posudků, jeho nadřízení či blízcí spolupracovníci a přátelé. V doporučení zkušební komise k přijetí na vysokou školu se konstatovalo, že má klidnou, uvážlivou a kamarádskou povahu. V závěrečném hodnocení z brněnské Filozofické fakulty mimo jiné stálo, že byl klidné povahy, svědomitý, zodpovědný, spolehlivý a pracovitý, přitom „až příliš skromný a ne dosti průbojný“. Pisatel jednoho hodnocení z roku 1972 ho viděl jako inteligentního, pracovitého, ctizádnostivého, upřímného a čestného pracovníka, navíc v jednání přímého, avšak „do jisté míry uzavřeného“. Ve služebně politických charakteristikách byl označován za jednoho z neschopnějších ředitelů velkých archivů v českých zemích, byl hodnocen jako iniciativní, cílevědomý a důsledný pracovník, který samostatně a spolehlivě vykonával svěřené funkce. Bylo ceněno nejen jeho vzdělání a vědomosti, autorita, působení v oboru, ale i výuka na vysoké škole, přednášková, publikační a redakční činnost.

Jan Janák o svém dlouholetém příteli Antonínu Verbíkovi například píše, že „působil na první pohled nesnadno přístupným, přísným a sebejistým dojmem, jeho srdce však bylo ve skutečnosti nadmíru citlivé a snadno zranitelné“. Metoděj Zemek zase sděluje: „Od počátku se vyznačoval třemi základními rysy: politickou uvědomělostí, hlubokou odbornou kvalifikací a nesmlouvavou zásadou: padni, komu padni [...] ve svých studiích a pracích [...] vyzrával v muže přísné a poctivé nesmlouvavé práce [...] v lidských vztazích byl přátelský a ohleduplný, takže i jeho odpůrci prolašovali, že odešel charakterní čestný člověk.“

Autor tohoto příspěvku PhDr. Antonína Verbíka nepoznal. Může tedy jen spekulovat o tom, co vedlo k tragickému konci jeho života. Verbík pocházel z malé, značně religiózní východomoravské vesnice a z poměrně bohaté zemědělské rodiny. Tak jako jeho vrstevníci v této poutní obci byl vychován v katolické víře, již však v třicátých letech zradil. Tím se zcela jistě jako citlivý člověk trápil, stejně jako rozpadem svého prvního manželství v roce 1961, poněvadž své první životní partnerce nějakým způsobem ublížil. Víme, že byl od mládí méně průbojný a poměrně uzavřený. To by mohlo svědčit jednak o způsobu obrany proti vnějším skutečnostem, se kterými se ne vždy ztotožňoval, jednak o depresi, o níž se dříve, na rozdíl ode dneška, nevědělo nebo nemohlo mluvit. Ta se za šestnáct let působení ve strukturách ministerstva vnitra spíše zhoršila a doprovázela ji úzkostlivá pečlivost a důslednost a pak i strach. Těžko dnes říci, zda PhDr. Verbík chtěl zůstat a zůstat pravověrným komunistou. Tím pádem nemusel souhlasit s úpadkovými jevy komunistického panství u nás od poloviny osmdesátých let. Anebo komunistickou ideologií a její uplatnění u nás, včetně jejich vykladačů a nositelů ze svého života a ze své organizační a vědecké činnosti správně pochopil – a nevěděl, jak dál. V každém případě byl dlouhodobě pracovním přetížen, značně fyzicky a duševně vyčerpan, snad si nebyl zcela jist podporou rodiny. Mluvíme o tom všem proto, poněvadž Verbík najednou netušil, co si počít, aniž o tom někomu řekl. Svůj život ukončil v rozkvětu tvůrčích sil, tragicky a z vlastního rozhodnutí, skokem z okna na asfaltovou plochu. Dal se přepadnout náhlou a nezvládnutelnou úzkostí, která zvítězila, dopustil, že jeho racionální myšlení opanovaly nejméně představy o věcech, které by nenastaly. Svá předsevzetí a plány už naplnit nemohl. Lze předpokládat, že se mohl stát uznávaným autorem důležitých souborných děl o dějinách zemědělství na Moravě v devatenáctém století a o vývojových tendencích průmyslu u nás ve druhé polovině století dvacátého a rovněž docentem moderních hospodářských dějin na univerzitě.

Život PhDr. Antonína Verbíka, CSc., skončil předčasně ve věku necelých triiapadesáti let. Zemřel z vlastní vůle v Liptovském Jánú v Liptovského Mikuláše na Slovensku, kde tehdy zahájil vánoční dovolenou s rodinou, dne 23. prosince 1986. Poslední rozloučení se konalo v brněnském krematoriu v neděli 4. ledna 1987 ve 12.30 hodin. Tam před shromážděnými hosty promluvil docent PhDr. Václav Peša, DrSc., vedoucí brněnské pobočky Ústavu československých a světových dějin ČSAV. Význam zesnulého ukazují nekrology, které v odborném tisku vyšly.

Výběr z pramenů a literatury:

- Archiv krematoria v Brně, kremační č. 179 630.
 Archiv Ústavu biologie obratlovců Akademie věd České republiky, v. v. i., složka PhDr. Verbík Antonín.
 Moravský zemský archiv v Brně, fond B 358 Státní oblastní archiv Brno (1856)1955–1989(1998), inv. č. 225, kart. 34, osobní spis PhDr. Verbík Antonín 1953–1972.
 Obecní úřad Velehrad, kniha narození pro obec Velehrad, svazek V, ročník 1934, fol. 140, pořadové č. 3.
 Státní okresní archiv v Českých Budějovicích, fond A 81 registratura SOka, manipulace 1960–1976.
 Historie archivu v Českých Budějovicích (<http://www.ceskearchivy.cz/index.php?doctree=1edd-187,k26.5.2009>).
 B o r o v s k ý, T. (ed.): *Historici na brněnské univerzitě. Devět portrétů*. Brno 2008.
 F r o l e c, V.: *Historik Antonín Verbík zemřel*. Národopisné aktuality, 1987, roč. 24, č. 2, s. 111–112.
 H a n z a l, J.: *Cesty české historiografie 1945–1989*. Praha 1999.
 H o f f m a n n o v á, J., P r a ž á k o v á, J.: *Biografický slovník archivářů českých zemí*. Praha 2000.
 J a n á k, J.: *Za PhDr. Antonínem Verbíkem*, CSc. VVM, 1987, roč. 39, s. 116–117.
 K u t n a r, F., M a r e k, J.: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepiscectví. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha 1997.
 P á n e k, J.: *Zemřel Antonín Verbík*. In Folia Historica Bohemica 11. Praha 1987, s. 490–492.
 R ů ž i č k a, J., N ě m e c, P.: *Odešel PhDr. Antonín Verbík*, CSc., In Verbík, A., Hejl, F., Vošahlíková, P. (edd.), *Struktura společnosti na území Československa a Polska v 19. století do roku 1918*. Praha 1988, s. 285–302.
 S l e z á k, L.: *Odešel PhDr. Antonín Verbík*, CSc. ... ČMM, 1987, roč. 106, s. 170–171.
 S m u t n á, K. a kol.: *150 let Státního oblastního archivu v Brně. Sborník příspěvků k historii ústavu*. Brno 1989.
 S m u t n á, K. a kol. (edd.): *Sto let od narození profesora Jindřicha Šebánka. Sborník příspěvků*. Brno 2000.
 Š e v č í k, A., Š t a r h a, I.: *Jihomoravské archivy v letech 1966 a 1967*. VVM, 1968, roč. 20, s. 297–300.
 Š t a r h a, I.: *Zemřel PhDr. Antonín Verbík*, CSc. Archivní časopis [AČ] 1987, roč. 37, s. 51–53.
 Š t a r h a, I., S m u t n á, K. (edd.): *155 let archivnictví v českých zemích. Sborník příspěvků*

- z konference uspořádané u příležitosti 155. výročí založení Moravského zemského archivu v Brně ve dnech 31. května – 1. června 1994.* Brno 1995.
- Švábenský, M.: *Počátky, názvy a zaměstnanci Moravského zemského archivu. Tři kapitoly z dějin.* Brno 1991.
- Verbík, A.: *Současný stav a perspektivy zpřístupnění archivního materiálu ve Státním archivu v Brně.* ČMM, 1972, roč. 91, s. 144–148.
- Verbík, A., Štarha, I.: *Jihomoravské archivy v letech 1968–1970.* VVM, 1972, roč. 24, s. 98–101.
- Voldán, V., Štarha, I.: *Jihomoravské archivy v letech 1971–1972.* VVM, 1974, roč. 26, s. 84–86.
- Wurmová, M.: *Státní oblastní archiv v Brně v letech 1945–1979 (K 140. výročí jeho založení).* AČ, 1979, roč. 29, s. 129–140.
- Zemek, M.: *Za historikem Antonínem Verbíkem.* In: *Jižní Morava. Vlastivědný sborník 23* (sv. 26). Praha 1987, s. 329–330.

Gustav Novotný